

orta doğu'da türk varlığı

Orta Doğuda Türk/ Türkmen Varlığı

144

Hasan Celâl Güzel*

Günümüz *Türk Dünyası*'nın müşterek tarihi *Hun-Göktür-Uygur* çizgisinde düğümlenmektedir. Bütün *Türklerin* ilk zaman tarihlerini meydana getiren bu eksenden üç kol ayrılmıştır:¹

a) *Oğuzlar-Türkmenler*: Birinci kolu oluşturan *Oğuzlar-Türkmenler* batı istikametine ilerleyerek, başta *Büyük Selçuklu İmparatorluğu* olmak üzere, *Atabeylikler*, *Harezmşahlar*, *Doğu Anadolu Türk Devletleri*, *Türkiye Selçuklu Devleti*, *Anadolu Türk Beylikleri*, *Ka-*

rakoyunlu ve *Akkoyunlu Devletleri*, İran'daki *Türk Devletleri* ve *Hanedanları* (*Safevîler*, *Auşarlar*, *Kacarlar*), *Osmanlı İmparatorluğu*, *Türkiye Cumhuriyeti*, *Azerbaycan Hanlıkları*, *Azerbaycan Cumhuriyeti* ve *Türkmenistan Cumhuriyeti* gibi ardı ardına birçok devletler kurarak, on asırdan fazla devam eden bir devirde *Dünya Türklüğü*'nün en büyük temsilcileri olmuşlardır.

b) *Türkistan Kolu*: Kazak, Kırgız, Özbek ve Doğu Türkistan kolu, *Orta Asya* coğrafyasında, *Türklerin Atayurdu* olan *Türkistan*'da kalmışlar ve günümüze kadar varlıklarını muhafaza etmeyi başarmışlardır. *Türkistan*'da Özbek, *Buhara*, *Hive*, *Hokand*, *Kaşgar*, *Turfan* ve *Kazak Hanlıkları* ile *Kırgızlar*, *Rus* ve Çin istilâlarına kadar asırlar boyunca *Türkistan* coğrafyasına hâkim olmuşlar ve bugünkü *Kazakistan*, *Özbekistan*, *Kırgızistan* ve *Türkmenistan*'ın orta zaman *Türk* tarihini meydana getirmişlerdir. Ne yazık ki bu *Türk* illeri, önce *Çarlık Rusyası*'nın ve Çin'in, daha sonra *Sovyetlerin* tahakkümü altında yaşamak zorunda kalmışlardır.

c) *Kuzey Kolu*: *Çağatay ve Altınordu Hanlıkları*, *Kazan*, *Astrahan*, *Nogay*, *Kasım* ve *Kırım Hanlıkları* onların vârisleridir. Özellik-

(*) Dr., *Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi (YTSAM) Başkanı*.
(1) Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, *Türkler*, 1. Cilt, Sunuş; Ankara 2014.

le Kırım ve Kazan Tatarları, Dünya Türklüğü içinde kültürleri ve mücadeleleri ile temayüz etmişlerdir.

Son olarak geçen yıl geniş bir araştırma ile tespit ettiğimiz gibi, hâlen dünyadaki Türk sayısı 301 milyon 862 bindir.² Bunun içinde en büyük oranı Oğuz Türkleri, yani Türkmenler teşkil etmektedir. Türkiye Türklerinin büyük çoğunluğu Oğuz Türkü'dür. Ayrıca, Azerbaycan ve Türkmenistan Cumhuriyetlerinde halkın tamamına yakın kısmı da Türkmen'dir.

Oğuzlar, Atayurt Türkistan'dan İran'a, Orta Doğu'ya, Doğu Anadolu'ya gitmişler; Büyük Selçuklu İmparatorluğu, Türkiye Selçukluları ve Osmanlı İmparatorluğu'nu kurmuşlardır.

Orta Doğu'da, Emevîler, Abbasîler, Tolunoğulları, İhşidîler, Eyyûbîler, Memlûkler ve Atabeylikler önemli Türkmen devletleridir.

* * *

Türkiye, kendi hudutları dışında yaşayan Türkleri, bilhassa Osmanlı tebaası soydaşlarını bilmek ve onların haklarını savunmak zorundadır. Ne yazık ki son yüz yıllık dönemde bu hep ihmal edilmiş ve bin yıllık Türkmen yurtları kendi kaderlerine terk edilmiştir. Cumhuriyet döneminde takip edilen yanlış ve pasif dış politika yüzünden, bırakınız bu canlarımızla ilgilenmeyi, sayıları bile unutturulmuştur. Türkiye dışındaki Türklerden bahsetmenin suç sayıldığı o karanlık devir yüzünden, devlet kuruluşlarımız, hariciyemiz ve silâhlı kuvvetlerimiz, soydaşlarımıza yapılan zulümden haberdar dahi olmamıştır.

Bugün Orta Doğu'da, İran haricinde 10 milyona yakın Türkmen yaşamaktadır (İran dahil 45 milyon). Yazımızdaki 'Türkmen' kelimesini, özellikle Irak, Suriye, Lübnan ve Orta Doğu coğrafyasında yaşayan Oğuz Türkleri özelinde kullanıyoruz.

17 Ocak 1980 gecesinde Başbakanlık'ta sabaha kadar gözyaşı dökmüştüm...

O dönemde Demirel Başbakan, Özal Başbakanlık Müsteşarı, ben de onun Müsteşar Yardımcısı idim. Gece gündüz çalışarak '24 Ocak Programı'nı hazırlıyorduk.

Lâkin o gece çalışmamıştık. Çünkü Kerkük'te Türkmen kardeşlerimiz Albay Abdullab Abdurrahman ve üstelik T.C. vatandaşı olan Doç. Dr. Necdet Koçak, Türkiye hesabına casusluk yaptıkları iddiasıyla kanunsuz şekilde idam edilmişlerdi. Doç. Dr. Fazıl Demirci daha sonra kaçarak Türkiye'ye geldi.

Özal'ın gayretlerine rağmen Başbakan Demirel, bu konuda Irak'a bir veto vermeyi dahi kabul etmedi. Hep boynu bükük bekleyen Türkmenler, gene kaderlerine terk edilmişlerdi...

* * *

1986'da Başbakanlık Müsteşarı olarak dünyadaki Türk nüfusu ve özellikle Türkiye hinterlandındaki nüfus ile ilgili çalışmalar yapıyordum. Milletlerarası kuruluşların istatistiklerinde Irak'daki Türkmen sayısını 150.000 olarak görünce dehşete kapıldım. Bizim araştırmalarımıza göre o tarihte Irak'taki Türkmen nüfusu asgarî 2 milyon civarında olmalıydı. Birleşmiş Milletler Mülteciler Komiseri'ni çağırıp, böyle bir yanlışlığın nasıl yapılabildiğini sordum. Muhatabım çantasından, Dışişleri Bakanlığı'nın resmî yazısını çıkararak bana gösterdi. Yazıda, Irak'taki Türkmen sayısı 150.000 olarak bildirilmişti. Hayatım boyunca bu kadar mahcup olduğumu ve üzüldüğümü hatırlamıyorum. Özür dileyerek, 'Herhalde bir sıfırını sebven eksik yazmışlardır' diyebilirdim.

M.Ö., Orta Asya'dan Anadolu'ya ve Mezopotamya'ya göç eden çeşitli Türk boylarının bölgeye geldikleri bilinmektedir. Irak'taki 1300 yıldan fazla devam eden Türkmen varlığı ve bin yıllık Türk hâkimiyeti inkâr edilemez bir gerçektir.

(2) Hasan Celâl Güzel, 300 Milyonluk Türk Dünyası, Türk Dünyası Özel Sayısı II. Cilt, s. 280, Temmuz-Ağustos, Ankara 2014.

Müslüman Türkler, ilk olarak *Emevî Valisi Ubeydullah bin Ziyad*'in 674 yılında 2000 kişilik bir *Türkmen* topluluğunu *Buhara*'dan getirerek *Basra*'ya yerleştirmesiyle *Orta Doğu*'da görülmüştür. Daha sonra 3000 kişilik bir topluluk da *Bağdat*'in güneyinde bulunan *Bedre*'ye iskân edilmiştir.

Abbâsî Devleti'nin, *Türkmen Ebu Müslim el-Horasanî* tarafından kurulması safhasında, *Abbâsî Ordusu*'nun çoğunluğunun *Türkmen* olduğu ve bu dönemde *Irak*'a büyük dalgalar hâlinde *Türkmenlerin* geldiği görülmektedir. *Halife Cafer'ül Mansur* (754-775), *Bağdat* şehrini kurarken *Türklerden* oluşan askerî birlik için bir garnizon yaptırmıştır. Daha sonra gelen *Abbâsî* halifeleri, siyasî ve askerî merkezlerini güçlendirerek *Türk* askerlerine büyük önem vermişler; hattâ meşhur *Halife Harun'ür-Reşîd* (786-809), muhafız birliğini tamamen *Türklerden* oluşturmuştur. Ünlü *Samarrâ* şehri, *Bağdat* ile *Kerkük* arasında, *Türk* askerlerinin kalması için *Halife Mu'tasım* (833-842) tarafından kurulmuş ve *Başkent*, *Bağdat*'tan *Samarrâ*'ya nakledilmiştir.³ *Irak*'ta 833-945 yılları arasında her şey *Türklerden* sorulur olmuştur.

945 yılında *Türkmen Sebutekin*'in *Bağdat*'ı alışından sonra, 1921'e kadar bin yıldan fazla devam eden bir devirde -*Moğol* işgali dışında- *Irak*, *Türkler* tarafından idare edilmiş; hele '*Kerkük-Erbil-Musul*' bölgesi daima katışıksız bir *Türk* yurdu olmuştur.

* * *

Bu anekdot, *Türkiye*'nin, *Orta Doğu*'daki *Türkmenleri* nasıl ihmal ettiğinin açık bir delilidir.

Irakta Türkmen Varlığı

Lozan Konferansı sırasında alınan bir karar gereği, *Osmanlı*'nın *Musul Vilâyeti*'nin sosyal, ekonomik ve etnik yapısını incelemek için kurulan *Karma Komisyon*'un raporuna göre, *Hristiyanlar* 7.000-8.000, *Yabudiler*

1.000, *Araplar* 25.000, *Kürtler* 15.000-16.000, *Türkler* 15.000-16.000 olarak gösterilmiştir.

1957'de yapılan nüfus sayımında *Irak*'ın nüfusu 6.300.000, *Türkmenlerin* nüfusu -özellikle düşük gösterilerek- 500.000 şeklinde açıklanmıştır (*Irak Planlama Başkanlığı, Sayımlar İdaresi Raporu, Bağdat 1965*).

1965'te *Irak Planlama Başkanlığı*'nın tahminine göre, *Türkmen* nüfusu 780.000 olarak açıklanmıştır.

Irak Devlet İstatistik Merkezi'nin, 1921, 1926, 1947, 1957 ve 1965 yılları için yaptığı tahminler sonucunda, 1988 yılında *Irak* nüfusu 18.100.000 olarak bulunmuştur. Bu resmî istatistiklere göre *Irak*'ın etnik yapısı şöyledir:

Hristiyan	546.000	% 3
Türk	2.880.000	% 16
Kürt	3.230.000	% 18
Arap	11.444.000	% 63

1987'de, İngiltere'de yayınlanan *Inquiry* dergisindeki bir araştırmada ise, *Irak*'ta en az 1,5 milyon *Türk*'ün yaşadığı vurgulanmıştır.⁴

Irak Planlama Başkanlığı'nın 2002 nüfus çalışmalarına göre, *Irak*'ın nüfusu 23-25 milyon arasında tahmin edilmektedir. Bu durumda *Irak*'taki *Türkmen* nüfusun da 3.700.000 ile 4.000.000 civarında olduğu görülecektir.

Aradan geçen 10 yıldan fazla bir dönem rağmen, savaş, saldırılar, açlık ve sefalet yüzünden *Irak* nüfusunun 25 milyonu geçmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda *Irak Türkmen* nüfusunun da 4 milyondan fazla olduğu görülmektedir.

Irak'taki *Türkmen* nüfusunun yaklaşık yüzde 15'i, yani 600.000 kadarı 36. paralelin kuzeyinde *Erbil* ve *Süleymaniye* civarında bulunmakta; yüzde 85'i 36. paralelin altında, *Kerkük*, *Musul*, *Telafer* başta olmak üzere

(3) Şevket Koçsoy, *Irak Türkleri*, Boğaziçi Yayınları, 1991-İstanbul.

(4) *Inquiry*, Şubat 1987.

re, *Altinköprü, Leylan, Tuzburmatu, Tavuk, Türkalan, Kifri, Kalar, Karatepe, Hanekin, Kızlarabat, İnceane, Mendeli, Bakuba, Kazaniye, Bedre ve Bayat* aşiretlerinin bulunduğu yüzlerce şehir, kasaba ve köyde yaşamaktadır. Ayrıca, *Bağdat*'ın *Rağibebatun, Azanniye, Meydan* ve *Fadıl* semtlerinde de *Türkmenlerin* yaşadığı bilinmektedir.

Aslında, bütün *Orta Doğu Türkmenlerine* olduğu gibi *Irak Türkmenlerine* karşı da yoğun bir baskı, zulüm ve asimilasyon politikası uygulanmış; bu baskılar altında nesillerce yaşayan birçok *Türkmen, Arap* kimliğine girmek zorunda bırakılmıştır. Eğer *Irak* nüfusunun asıllarına inerek bir araştırma yapılacak olsa, *Irak Türkmen* sayısı bir misli artabilecektir.

Osmanlı Devleti'nin son istatistiklerine göre;⁵ *Musul Vilâyeti*'nin (*Musul, Kerkük ve Süleymaniye* sancakları toplamı) yerleşik nüfus dağılımı şöyle idi: 140.960 *Türk* (% 54,8), 43.210 *Arap* (% 16,89), 31.000 *Gayrimüslim* (% 12,1), 23.830 *Kürt* (% 9,3) ve 18.000 *Yezidî* (% 7,0). (Ayrıca Bkz. ⁶)

Kerkük, bin üçyüz yıllık bir *Türk* şehridir. 2003'teki *ABD* ve *peşmerge* işgaline kadar her devirde nüfusunun büyük çoğunluğunu *Türkmenler* meydana getirmiştir. Ancak, ne yazık ki *Türkiye*'nin mahzun bakışları önünde *peşmergeler, Amerikan* askerlerinin desteğinde *Kerkük*'te büyük bir tarihi kültürel ve etnik temizlik gerçekleştirmiş; nüfus ve tapu kayıtlarından mezarlıklara kadar *Türkmenleri* silmek için seferber olmuşlar ve yüzbinlerce *Peşmergeyi* kuzeyden taşıyarak *Kerkük*'ü bir *Kürt* şehri, hattâ kurmaya çalıştıkları *Kürdistan*'ın başşehri olarak tasarlamışlardır. *Kerkük* petrollerini gasp etmeye niyetlenen *Kuzey Irak Kürt Yönetimi*'nin bütün bu haksız çabalarına rağmen, hâlen *Kerkük* nüfusunun yarıya yakın kısmı *Türkmenlerden* oluşmaktadır.

Kerkük nüfusu hakkında *Kürtçülerin* kullandığı tek kaynak, *Şemseddin Sami*'nin *'Kamûs'ul-A'lâm'*idir. *Şemseddin Sami*, bir sözlüktür ve *'Kamûs-u Türki'* adlı eseri önemlidir. *Kamûs'ul-A'lâm, Fransızca* kaynak-

lardan tercüme edilmiş önemsiz bir derlemeden ibarettir. Eserin hiçbir bilimsel dayanağı ve kaynağı yoktur. *Şemseddin Sami* de *Kerkük*'ü bir defa bile görmüş değildir.

Buna mukabil sadece şu birkaç eserde *Kerkük*'ün *Türklüğü* açıkça ispat edilmiştir: *İslâm Ansiklopedisi*'nin *'Kerkük'* maddesini yazan *J. H. Kramers*, *'Kerkük'ün birinci cihan harbinden az evvel 20.00 kadar tahmin edilen nüfusunun hâkim unsurunu Türkler teşkil ediyordu'* diyor. *'Musul-Kerkük ile ilgili arşiv Belgeleri (1525-1919)'* adlı eserde, *'Kerkük şehrinin nüfusu çoğunlukla Türk olup en fazla Türkçe konuşulur. Bununla birlikte az miktarda Arap ve Kürt de vardır'* denilmektedir. *Gene, Doç. Dr. Nilüfer Bayatlı*'nın *'XVI. Yüzyılda Musul Eyâleti'* ve *Doç Dr. Sinan Marufoğlu*'nun eserlerinde de *Kerkük*'ün bir *Türk* şehri olduğu kanıtlanmaktadır.

Sadece *Kerkük* değil, bugünlerde *Kuzey Irak Kürt Yönetimi*'nin merkezi hâline getirilen *Erbil* de çok eski bir *Türk* yerleşim bölgesidir. 1168 yılında *Türk* hükümdarı *Muzaffereddin Gök Börü*'nün hâkimiyetine geçmiştir. *Erbil Atabeyliği*, bölgedeki çok ünlü bir *Türk* devleti olarak yıllarca varlığını sürdürmüştür.

Irak Türkleri, en fazla zulme mâruz kalan ve katliâma uğrayan, *Türk* grupları arasındadır. 1959'da *Irak*'ta *Cumhuriyetin* ilânının 1. yıldönümünde yapılan kutlamalar sırasında 14, 15 ve 16 Temmuz günlerinde *Türkmenlerin* evleri ve işyerleri yağmalanmış ve çok sayıda *Türkmen, peşmergeler* ve *BAAS*'çı câniler tarafından katliâma tâbi tutulmuştur. *Irak Türklerinin* liderleri, 1970, 1972 ve 1980 yıllarında şehit edilmişler ve bu katliâmlara, ne yazık ki başta *Türkiye* olmak üzere, her fırsatta insan haklarından söz eden bütün demokratik ülkeler ve *BM* seyirci kalmıştır.

(5) Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'nin Bin Üçyüz Onüç Senesine Mahsus İstatistik-i Umumi, İstanbul, Alem Matbaası, 1316-1900.

(6) Kemal Karpat (1985), Ottoman Population, 1830-1914, Demographic and Social Characteristics. University of Wisconsin Press. S. 166-167.

Ayrıca, çok sayıda cinayet, idam, işkence ve katliâma mâruz kalan *Irak Türkleri*, aslâ zulme baş eğmemiş ve milli kimliğini unutmamıştır.

Bağdat Vilayeti'ne bağlı bir sancak olan Musul, 1878 yılında müstakil bir vilayet olmuştur. 3 Kasım 1918 tarihinde Musul Vilayeti İngiltere tarafından ele geçirilmiş ve 1919 yılında Musul, Milletler Cemiyeti tarafından İngiltere'ye verilmiştir.

Suriye Türkmenleri

7. Asırdan itibaren *Oğuz Boyları/Türkmen* akıncılarının ve aşiretlerinin *Suriye*'de görünmeye başladığı; 10. ve 11. yüzyıllarda ise bugünkü *Suriye* topraklarına yoğun *Türk* göçlerinin gerçekleştiği bilinmektedir. *Türkler*, 11. yüzyıldan itibaren *Suriye* topraklarında hâkimiyet kurmuşlar ve bu bin yıllık hâkimiyetten sonra, *Osmanlı İmparatorluğu* yıkılincaya kadar *Suriye*'yi ve *Suriyelileri* savunmuşlardır. *Atatürk*, *Halep*'te savunma hattı kurmuş ve *Hatay* meselesiyle vefatına kadar ilgilenererek *Türkiye* toprakları içinde yer almasını sağlamıştır.

Ben *Gaziantep*'liyim. Büyük dayım, *Reyhanlı* boy beyi *Mustafa Paşa*'nın oğlu, *Hatay Cumburbaşkanı Tayfur Sökmen*'dir. *Gaziantep Mutasarrıflığı Halep Vilâyeti*'ne bağlı olmuştur. Bugün *Esad cânisinin* yerle bir ettiği *Türkmen* şehri *Halep*'in *Türkiye* için *Gaziantep*'ten, *Kilis*'ten ve *Hatay*'dan hiç farkı yoktur. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi*'nde başlattığım çalışmalar neticesinde, *Halep*'in asırlar boyunca bir *Türk* şehri olduğu arşiv belgeleriyle ortaya çıkarılmıştır.

Bugün 23 milyon civarında nüfusu olan *Suriye*'de, 1,5 milyon *Türkçe* konuşan ve 2 milyon *Türkçe*'yi unutmuş toplam 3,5 milyon *Türkmen* yaşamaktadır. Dilleri baskı altında unutturulmuş olan *Türkmenler* de *Türk* kimliklerinin şuurundadırlar. Ayrıca, kimliklerini unutmuş olan en az 3 milyon civarında *Sünnî Hanefi Türk* asıllı *Suriyeli* vardır.

Merhum tarihçi *Yılmaz Öztuna*, aslında *Suriye*'deki bütün *Hanefi Sünnîlerin Türk* asıllı olduklarını tespit etmiştir. Bu durumda, *Suriye* nüfusunun üçe ikisinin *Türk* asıllı olduğu anlaşılmaktadır.

Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)'nin tespitlerine göre; *Halep, Anadolu*'dan önce *Türkleşen* bir şehir olmuştur. 1906 yılında yayınlanmış olan *Halep Vilâyeti, Salnamesi*'nde yer alan *Türkçe* mahalle isimleri şunlardır: *Hamidiye, Aziziye, Selimiye, Akyol, Altunboğaz, Oğulbey, Badırcık, Balıbulgur, Tatarlar, Karaman, Çukurcuk, Çukurkastel, Hamzaköy, Hensebil, Haraphan, Şakırağa, Şahinbey, Saçlıhan, Farfara, Kazas-ker, Kilise, Küçükkilise, Mahmudbey, Müstadembey, Harundere, Almacı.*

Hâlen şehir merkezinde *Hüllük, Kadıasker, Hayderiyye* ve *Eşrefiyye* önemli *Türkmen* mahalleleridir. Ayrıca, *Halep* bölgesinde -birçoğu harabeye çevrilmiş- 145 *Türkmen* köyü mevcuttur.

Şu hususu önemle vurgulayalım ki, *Türkiye Türkleri*'nin yüzde 80'lik kısmı *Halep* üzerinden *Türkiye*'yi girmiş ve *Anadolu*'ya yayılmışlardır.

ORSAM'ın *Suriye Türkmenleri* hakkında gerçekleştirdiği değerli araştırmasında *Suriye Türkmenleri* köy bazına inilerek tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçları çerçevesinde *Suriye Türkmenleri*'nin vilâyetlere göre nüfus dağılımı şöyledir: Şam 460 bin, *Halep* 975 bin, *Hama* 350 bin, *Humus* 835 bin, *Lazkiye* 385 bin, *Tartus* 50 bin, *Rakka* 120 bin, *Idlib* 25 bin, *Dera* 75 bin, *Huneytra* 50 bin, diğer bölgeler 175 bin olmak üzere toplam 3,5 milyon.

Türk asıllı olanları *Arap* varsaysak dahi, bugün *Suriye*'de *Araplar*'dan sonra ikinci büyük nüfus grubu *Türkmenler*'dir. *Suriye* nüfusunun yüzde 7'sini teşkil eden Nusayrî azınlık üçüncü nüfus grubunu oluştururken (1 milyon 600 bin civarında), *Kürtlerin* sayısı 1 milyonu geçmemektedir. Ancak, *PKK* ve

Esad güçleriyle işbirliği hâlindeki PYD Kuzey Suriye’de gücünün ötesinde gürültü koparabilmektedir.

Prof. Dr. M. Fatih Kirişçioğlu’nun araştırmalarına göre, Suriye’deki Türkmen yerleşim merkezleri şu şekilde tasnif edilmiştir: Suriye’de yaşayan Türkler, Halep ve Lazkiye olmak üzere iki ana bölgede yerleşmişlerdir. Ayrıca, Şam’da, Humus’da ve Humus-Hama-Tartus arasındaki üçgende, güney Suriye’de Suveyda, Daraa, Kuneytra ve Nava bölgesi dahil olmak üzere diğer bölgelerde önemli bir Türkmen nüfusu vardır.

Suriye’deki muhalefetin ‘Özgür Suriye Ordusu’ndaki öncülüğünü Türkmenler yapmaktadır. Türkmenlerin Fatih Tugay, hâlen Özgür Suriye direnişinin belkemiğini oluşturmaktadır. Suriye halkının dört yıldan beri devam eden hürriyet mücadelesinde şehit edilen 400 binden fazla Suriyeli’nin önemli bir kısmı Türkmen’dir.

Dikta yönetiminin el altından El-Kaide, DAESH ve PYD’yi desteklediği; buna mukabil özellikle Suriye Türkmenleri üzerinde saldırılarını yoğunlaştırdığı görülmektedir. Başta Halep ve Lazkiye Bayırbucak Türkmenleri olmak üzere, Humus, Rakka gibi Türkmenlerin ağırlıklı olduğu bölgelere varil bombaları, roketler ve kimyasal silâhlarla saldırılması tesadüf değildir.

Şu hususu altını çizerek belirtelim ki, Cumhuriyet tarihimizde ilk olarak Suriye Türkmenlerine önem verdik. Bu konuda, Türkmen meselesini bizzat yakından takip eden ve Türkmenlere sahip çıkan, Cumburbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan’ı şükranla yâd etmek istiyorum.

Lübnan ve Filistin Türkmenleri

Türkiye, varlığını bile bilmediği Lübnan Türkmenlerinden ilk defa 1989’da haberdar olmuştur.⁷ Lübnan’daki Türk varlığı dört grupta toplanabilir:

- Akkar Türkmenleri: Kuzey Vilâyeti Akkar bölgesinde Kobayat yakınındaki iki köyde yaşayan Türkmenler.

- Baalbek Türkmenleri: Doğu Lübnan’da Beka Vilayeti içinde yer alan Baalbek şehri çevresindeki 5 yerleşim birimi ile Hermel şehri yakınında Suriye sınırında bir köyde yaşayan Türkmenler (Baalbek Harabeleri müzesinde Türkmen varlığından söz edilmektedir).

- Girit Türkleri: Girit Adası’nın Osmanlı hâkimiyetinden çıkmasından sonra Girit Türkleri’nin katliâma mâruz kalması üzerine Suriye ve Lübnan’a getirilen ve Trablus’ta (Lübnan) yaşayan Türkler.

- Beyrut’ta yaşayan Türk Vatandaşları ve Suriyeli Türkmenler.

Lübnan Türkmenleri, son yıllarda artan ilgiye paralel olarak Türkiye’ye yakınlık duymaktadır (Oytun Orhan).

Yrd. Doç. Dr. Özgür Kasım Aydemir, Lübnan Türkmenlerini ‘Ortadoğu’daki metruk ve kayıp Türkler’ olarak nitelendirmekte ve Lübnan’daki Türk yerleşim bölgelerini şu başlıklar altında değerlendirmektedir: Girit Muhaciri Türkler, Akkar Bölgesi Türkmenleri, (Kuvaşra Bölgesi Türkmenleri, Aydamun Beldesi Türkmenleri, El Devsi Köyü Türkmenleri, El Dıbbebiye Köyü Türkmenleri, Meşta Hassan Köyü Türkmenleri), Baalbek Bölgesi Türkmenleri, (Addus Köyü Türkmenleri, Nanaiyye Köyü Türkmenleri, Duris Kasabası Türkmenleri, Hadidiye Köyü Türkmenleri, Şehemiyye Köyü Türkmenleri, Al Kaa Köyü Türkmenleri), Beyrut Bölgesi Türkmenleri, Trablus Bölgesi Türkmenleri.

Sonuç olarak Lübnan’da hâlen 50 binin üzerinde bir Türk/Türkmen varlığı bulunmaktadır.

Ayrıca, Filistin’de çok sayıda Türkmen yaşadığı bilinmektedir.

(7) Oytun Orhan, ORSAM.

İran Türkmenleri

Orta Doğu'da Türk Varlığı konusundaki yazımızda, aslında İran'da yaşayan *Oğuzları/Türkmenleri* hariç tuttuk. Zira, İran nüfusunun yarısından çoğunu teşkil eden *Türklerin*, başta *Azeriler* olmak üzere tamamına yakın olan kısmı *Türkmen*'dir. Böyle olunca, *Orta Doğu*'daki *Türkmen* çerçevesini çok aşan bir analiz gerekir. Ancak, buna rağmen *Azerî Türkleri* haricindeki İran Türk ahalisinin toplamının 3 milyonu geçtiğini işaret edelim.

Özetle ifade edersek, İran Türkleri -ki çok büyük çoğunluğu *Türkmen*'dir- üç ana bölgede yoğunlaşmaktadır: *Azerbaycan (Kuzeybatı)*, *Güney Kaşkay Bölgesi*, *Kuzeydoğu Türkmensabra* ve *Horasan Bölgesi*. Ancak, İran'ın her bölgesinde Türk varlığı bulunmaktadır.

Türkmensabra ve *Horasan* bölgesindeki *Türk* nüfusun batıda ve kuzeybatıda kalan kısmı (*Hazar* denizine kıyıdaş ve *Türkmenistan*'a komşu bölgeler) *Türkmenistan Türkmenlerinin* aynısıdır. Bunlara *Sabra Türkmenleri* ya da *Türkmenistan Türkmenleri* denilmektedir. *Türkmen Türkçesi* konuşurlar ve *Sünnî Hanefî*'dirler. Sayıları 2 milyon civarındadır. *Hazar* sahilindeki *Bender-e Torkemen* şehrinde başlayıp *Guryan*, *Gonbet-e Kavus* şehir-

lerine kadar ağırlıklı bir nüfus hâkimiyetleri vardır. Eski *Oğuz* boylarından *Salur*, *İmur* ve *Dodurga Türklerinin* bakiyesi olup bugünkü *Göklen*, *Yomut* ve *Teke Türkmenlerinin* akrabalarıdır.

Horasan Türkleri dediğimiz, *Türkmensabra*'dan doğuya doğru uzanan ve *Meşhed*'de de yaşayan *Türk* kitlesi ise ağırlıklı olarak Şii olup, *Geraylı*, *Timurtaş*, *Çağatay*, *Celayir*, *Karşıkuzey*, *Afşar*, *Bayat*, *Ustaçlı*, *Ecirli*, *Kengerli*, *Karagözlü*, *Kazak* gibi boy adlarına sahiptir (*Prof. Dr. Aygün Attar* ve *Doç. Dr. Yalçın Sarıkaya*'nın eserleri).

* * *

Bunların dışında, *Suudî Arabistan*'da 150 bin *Türk* nüfusu, *Mısır*'da 150 bin civarında *Ariş* Türkleri, *Yemen*'de en az 200 bin *Türk*, *Ürdün*'de çok sayıda *Türk* asıllı nüfus yaşamaktadır. *Mısır* nüfusunun üçte birinin, yani 25 milyon nüfusun *Türk* asıllı olduğu ileri sürülmektedir.

Özetle, 2013 yılı itibariyle *Orta Doğu*'da (İran hariç) 10 milyona yakın *Türk/Türkmen* varlığı bulunmaktadır. Bunların tamamı da bizim eski vatandaşlarımızdır. Bu hâlis muhlis *Türk* varlığına *Türkiye Cumhuriyeti* olarak sahip çıkmak boynumuzun borcudur.